

Dr. Fabiny Tamás

Püspöki jelentés a 2017-es évről

Arnót, 2018. március 23.

Igen Tisztelt Egyházkerületi Közgyűlés!

Egész nemzedékünk hálás lehet Istennek, hogy a mi szolgálati időnkre esett a reformáció kezdetének 500. éves jubileumának megünneplése. Jelentésem egyik mellékletét képezi az a zsinati beszámoló, amelyet egyházunk Reformációi Emlékbizottságának elnökként tettem az elmúlt év végén. Abban részletesen kitértem arra, milyen nemzetközi és országos eseményeket szerveztünk, milyen kiadványokat jelentettünk meg és hasonlókat. Ott is jeleztem és ezen a helyen is hangsúlyozom, hogy a legfontosabbnak a helyi kezdeményezéseket tartom: azt, amikor egy adott gyülekezet vagy intézmény valósított meg színvonalas és építő programokat – nem egyszerűen a történelmi visszaemlékezés, hanem a mai szellemi–lelki építkezés jegyében. Számos ilyen eseményről olvashatunk beszámolót a 2017-es évről szóló egyházkerületi krónikában.

Jelentésem másik melléklete a szolgálati naplóm és az arra épülő statisztika. Abból is látszik, hogy a szokásosnál is több ökumenikus és nemzetközi elkötelezettségem volt 2017-ben. Ezek jelentős része a Lutheránus Világszövetséghez kapcsolódik, kicsúcsosodva annak Windhoekban, Namíbiában tartott nagygyűlésében. Ugyanakkor jelzem azt is, hogy hét éves alelnöki ciklusom lejárt, így a jövőben kevesebb ilyen feladat hárul rám. Külföldi szolgálataim közül kiemelem azt a látogatást, amelyet az Ökumenikus Segélyszervezet nemzetközi és fejlesztési igazgatójával, Keveházi Klárával Irakban tehettem, a közel-keleti háború és keresztényüldözés áldozatainak sorsát megismerendő, a nekik szánt segítség jegyében. Megrendítő tanulságokkal szolgált ez az utazás, és ennek egyik folyamánya, hogy az év végén országos gyűjtést rendeltünk el az otthonukból elmenekült keresztyén családok hazatérésének megsegítésére. Azt szeretnénk, ha nem egyszerűen az anyagi segítség jutna el a rászorulókhhoz, hanem velük folyamatos személyes kapcsolat is kialakulhat. Ezért nagyon fontosnak tartom Dobó György pesthidegkúti presbiter testvérünk kezdeményezését egy, az iraki keresztyénekért folytatott imalánccal kapcsolatban. Számos utazásom a határon túli magyarokkal való kapcsolattartás volt: ezúttal nemcsak a Kárpát-medencében (Kolozsvár, Brassó, Eperjes) és a nyugati diaszpórában (Berlin, Tallinn), hanem az argentínai magyarok között is. Egyik legemlékezetesebb külföldi szolgálatom a wittenbergi magyar napok keretében voltak. Ennek a rendkívüli alkalomnak nemcsak kezdeményezője és – természetesen a külügyi munkatársakkal együtt – egyik szervezője lehettem, hanem örömmel szolgáltam igehirdetéssel Luther és Melancthon sírja mellett a Vártemplomban. A mintegy 200 hazai résztvevő között számos északi kerületi küldött is volt: gyülekezetekből és intézményekből, például a cserkészek képviselőiben. Hivatalos útjaimról minden esetben részletes tudósítást írtam az egyházi sajtóban, így azokról itt nem szólok részletesebben. A püspöki szolgálatok statisztikája mutatja, hogy a még mindig túl sok protokolláris alkalom mellett meglehetősen nagy számban tudtam végezni igazi szívügyemet, a lelkipásztori szolgálatot igehirdetésekkel, lelkipásztori beszélgetésekkel és hasonlókkal. Igyekszem megtalálni helyemet a több lelkészes budavári

gyülekezetben, ahol mindig szívesen szolgálok prédikációval vagy éppen az Evangélikus Szabadegyetem keretein belül. Fontosnak érzem, hogy mind a hat egyházmegye és esperesi gyülekezet vizitációja megtörtént. Munkám jelentős része a nagyobb nyilvánosság előtt zajlott. Tudatában vagyok annak, hogy közéleti megszólalásaim nem mindig váltották minden egyháztagunk vagy mások tetszését. Annak hangsúlyozásával, hogy kiemelt feladatomban tekintem az egyház egységének megőrzését és a kormánnyal és az önkormányzatokkal való korrekt kapcsolat ápolását, el kell mondanom: az elmúlt évben adódtak olyan társadalmi jelenségek, amelyekkel kapcsolatban Isten igéjén tájékozódva és lelkiismeretemre hallgatva kritikus véleményt kellett megfogalmaznom. Ezeket soha nem a pártpolitika jegyében tettem, hanem olyan kérdésekkel kapcsolatban, mint például a társadalmi szolidaritás vagy az emberi méltóság megbecsülése. Ismerve némileg a sajtó természetrajzát, folyamatosan törekszem – elismerem, nem mindig sikerrel – arra, hogy szavaimat ne forgassák ki, személyemet ne próbálják valamely szekértáborral azonosítani. Nyilvános szerepléseim közül minden nyilatkozatnál vagy interjúnál fontosabbnak érzem azokat a rádiós és televíziós megszólalásokat, amikor evangéliumot tudok hirdetni, pl. a rádió Vasárnapi Újság vagy Napi ima című műsoraiban, vagy a televízióban.

Jelentésem harmadik mellékletét a 2017-es publikációs lista jelenti. Értelemszerűen e magyar és idegen nyelvű közlemények jó része is a reformációi emlékévhöz kapcsolódik.

* * *

A 2017-es jubileumi évről tett jelentésem második felében egyházunk egy óriási szellemi vállalkozására, a Luther válogatott művei könyvsorozat egyes már megjelent kötetekre építve egy-egy, szolgálatunkra nézve meghatározó idézetet szeretnék megosztani az egyházkerületi közgyűléssel. Bevallott célom, hogy ezzel is kedvet ébresszek Luther Márton műveinek olvasása iránt.

FELELŐSSÉG AZ EGYHÁZÉRT (LVM 2 – megjelent 2017-ben)

„A keresztény ember szabad ura mindennek, és nincs alávetve senkinek.

A keresztény ember készséges szolgája mindennek, és alá van vetve mindenkinek.” (346)

A reformáció egyik központi gondolata a szabadság. Luther Pál apostolon tájékozódott, aki ezt írja: „Krisztus szabadságra szabadított meg titeket, ezért ne engedjétek magatokat újra a szolgaság igájába fogni” (Gal 5,1). Hitbeli és a Krisztus-hiten tájékozódó kérdésekben szabadok vagyunk. Cselekedeteinkben és mindennapi gyakorlatunkban azonban egymás szolgálivá kell lennünk.

Vallom, hogy ha Luthernek ezt a sajátos paradoxális kettős tételét követjük, akkor lehetünk a reformáció hiteles örökösei 2017-ben és azt követően.

BIBLIAFORDÍTÁS, VIGASZTALÁS, IMÁDSÁG (LVM 5, megjelent 2011-ben)

„Magamért és az egész világért könyörgök, hogy mennyei Atyánk tartson meg bennünket igéjében, s ne vegye el tőlünk vétkeink, hálátlanságunk s restégünk miatt. Őrizzen meg

bennünket a tévelygés lelkétől és a hamis tanítóktól. Küldjön hű és igaz munkatársakat aratásába (Mt 9,38), vagyis hű és kegyes papokat meg igehirdetőket. Adja mindannyiunknak azt a kegyelmet, hogy ezekek szavát, valamint szent igéjét alázatosan hallgassuk, elfogadjuk, megbecsüljük, s érte szívből hálát és dicsőséget mondjunk.” (666)

A Balikó Zoltán fordításában közölt idézet az *Így imádkozzál!* című hitépítő iratból való, amelyet Luther 1535-ben írt. Azért esett erre a választásom, mert üzenetét alkalmazhatónak tartom egyházunk – és benne egyházkerületünk – két jelentős aktuális projektjére. A reformátor „hű, kegyes papokat és igehirdetőket” szeretne látni. Mondanom sem kell, hogy ebben személyes példával járt elől. Nekünk, lelkészeknek is az igehirdetés, a szolgálati hűség és a szó legjobb értelmében vett kegyesség kell, hogy legyen a szívügyünk. Minden más csak ez után következhet. Ezért is örülök annak, hogy az említett vizitációk során hangsúlyosan foglalkozhattunk az igehirdetésekkel is. A sokat emlegetett – és általam is támogatott lelkészi életpályamodell megvalósulásának kulcsát sem az anyagiakban látom elsősorban, hanem hogy a lelkészekben megvan-e ez a hármas elkötelezettség. Mert ha igen, akkor ebből szervesen következik a gyülekezetek közötti szolidaritás, a hivatásban való megmaradás, a továbbképzések természetes vállalása, a jelzőrendszer igénybe vétele és hasonlók.

Az idézetben Luther Jézus szava nyomán azt is kéri, hogy Isten küldjön hű és igaz munkásokat az aratásába. Az elmúlt években egészen fájdalmasan érezzük, hogy „az aratnivaló sok, a munkás kevés”. Felismertük azonban azt is, hogy az aratást meg kell, hogy előzze a plántálás. Azért is kell imádkoznunk, hogy a tavaly elindított gyülekezetplántálási programokba küldjön hűséges munkásokat az Úr.

PRÉDIKÁCIÓK (LVM 6, megjelent 2015-ben)

„Nem mi vagyunk egyedül hivatottak a mennybe jutni, hanem azokat a testvéreinket is magunkkal kell vinnünk, akiket most nem tartunk barátainknak.” (217)

Luther a híres wittenbergi *Invocavit*-prédikációi egyikében mondta ezt 1522. március 9-én. A történeti háttér jól ismert. Miközben a birodalmi átokkal sújtott reformátor kényszerűségből Wartburg várában időzik, Wittenbergben a rajongók és képrombolók próbálják átvenni az irányítást. Kiderülhet, hogy hiába volt Luther wormszi kiállása, a reformáció ügye emberi gyarlóságok miatt zátonyra fut. Mit tesz Luther, amikor a wittenbergi „üzemzavarról” értesül? Nem törődik a maga sorsával, hanem vállalva a kockázatot otthagyja Wartburgot, és Wittenbergbe siet. Mai szemmel nézve talán meglepő, hogy mindennek előtt nem fegyelmi eszközökkel lép fel, hanem azt veszi igénybe, amihez leginkább ért, amit ő Istentől igazi karizmaként kapott: az igehirdetés lehetőségét. Bárcsak ma is így, egyszerre gyógyulást és rendet teremtő módon tudnánk prédikálni.

Az idézett mondat tartalma pedig azért is különösen aktuális, mert rámutat arra, hogy a – természetesen szélsőségektől mentes – különböző kegyességű, teológiai látású vagy vérmérsékletű emberek az egyházban egymásra vannak utalva. Szeretném, ha egyházkerületünk népét – a mai valóban létező gondok között is, távlatos látással – szenvedélyesen foglalkoztatná az üdvösség kérdése. Még inkább szeretném, ha mi is így vallanánk: mi együtt szeretnénk a mennybe jutni.

LEVELEK (LVM 7, megjelent 2013-ban)

„Nemrég Karlstadt doktor úrnál voltunk, legjobb Spalatinom, s elkezdtünk tárgyalni arról, amit már régen javasoltál, nevezetesen új egyetemi előadásaink bevezetéséről és megszervezéséről. (...) Bár ha meg lehetne így szervezni a tanulmányokat. Te jó Isten! Mekkora dicsőség volna ez nekünk, a fejedelemnek, a teológiának, sőt megfelelő alkalom kínálkozna minden egyetem reformjára, még inkább az eluralkodott barbárság felszámolására, és a teljes műveltség gyarapítására.” (76)

Alig néhány hónappal a reformáció megindítása után, 1518. március 11-én írta ezeket a sorokat Luther barátjának és munkatársának, Georg Spalatinnak. Nem szeretnék senkit megbántani, de a mai Magyarországon – benne evangélikus egyházunkban – ugyancsak programmá tehetjük a barbárság felszámolását és a műveltség gyarapítását. A lelki komponensek mellett a protestáns hagyománynak mindig is volt szellemi és kulturális összetevője. Ennél azonban konkrétabbak is lehetünk. Luther itt a számára oly fontos oktatásról beszél. Tudjuk, mennyire komolyan vette – a Kis káté kézbeadásával azt, hogy már a családfő is tanítsa az ő háza népét. Melanchthon pedig – *praeceptor Germaniae*-ként – egy egész iskolarendszert alakított ki. A mi evangélikus iskoláink is erre épülve kell hogy működjenek. Luther és Melanchthon egyaránt egyetemi tanár volt, és ezek a sorok elsősorban a wittenbergi egyetem megújításáról szólnak. 2017-ben mi is jelentős lépéseket tettünk a magunk egyetemi reformjának elindítására. A tudományos igényesség mellett legfőbb célnak azt kell tekinteni, hogy hívő és a szó teljes értelmében szolgálatra kész lelkészeket, hittantanárokat és hitoktatókat képezzenek ott ilyen légkörben. Az országos presbitérium által elhatározott szándék továbbá az egyetemi képzés bővítése az óvodapedagógiai és tanítói, valamint a diakóniai munkatársak képzésének irányába. Az ezekben a hetekben is zajló rektorválasztási folyamatban is alapvető szempont kell, hogy legyen a készség ennek az egyetemi reformnak a végrehajtására.

Minden, az EHÉ-vel kapcsolatos kérdést a gyülekezetekkel való szoros összefüggésben látok Természetesnek tekintem, hogy egyrészt mind a hallgatók, mind az oktatók szolgáló módon benne élnek a maguk gyülekezetében, másrészt, hogy a gyülekezetek és az evangélikus iskolák, de még a diakóniai intézmények is magukénak érzik a lelkészképzés és az EHÉ-n folyó egyéb képzések ügyét.

ASZTALI BESZÉLGETÉSEK (LVM 8, megjelent 2014-ben)

„A törököt nem veri meg semmi más, csak az a férfi, akinek neve Krisztus és a Miatyánk és a Hitvallás. Sem a császár, sem Ferdinánd király, sem a fejedelmek nem fognak elérni semmit.” (292).

A sorozat messze legnépszerűbb kötete az Asztali beszélgetések. Aktualitása nem egyszerűen a „beszélgető egyház” iránti mai igényben rejlik, hanem abban a nyitottságban és hálózatoság-igényben is, ami Luthert jellemezte. Asztaltársaihoz – köztük a nála lakó és Wittenbergben tanuló magyar diákokhoz is – fordulva többnyire ezzel a kérdéssel indított: „Milyen újdonság hallatik?” Nekünk is így kellene folyamatosan egymást kérdezzük.

Az ebből a kötetből általam most kiválasztott idézet a XVI. századi Európát fenyegető török hódítással kapcsolatos. *Mutatis mutandis* foglalkoznunk kell ezzel a kérdéssel, mert sokan párhuzamot látnak a korabeli történések és a mi időnk között.

A legfontosabb, amit el kell mondani: Luther a törökben (az akkori iszlám hódításban) Isten figyelmeztetését látja. Szerinte a törököt Isten a mi „gonoszságunk ostorául” használja. Mohamed Isten büntető eszköze a pogánnyá vált Európa, sőt a pogánnyá vált egyház ellen!

Álljon itt egy másik idézet az Asztali beszélgetésekből, 1542-ből: „*Martinus doktor szívből jövő sóhajtozással panaszolja a közlegő balsorsot, siralmat és nyomorúságot, amely Németországot sújtani fogja sokféle bűneink miatt, főként az Isten oly kedves igéjével szembeni súlyos hálátlanság miatt [...]. Ezért hát jön a török, Isten büntető vesszeje Magyarországra [!] nagy, erős sereggel*” (LVM 8,545).

Sólyom Jenő a *Luther és Magyarország* c. könyvében részletesen is szól arról, hogy Luther miképpen foglal is – teológiai szempontok alapján! – állást. A *Törökök elleni háborúról* című iratában Luther egyebek mellett a török veszély miatt hangsúlyozza: „*lelkészek és igehirdetők intsék tehát buzgón a népet bűnbánatra és imádságra. A küzdelmet a bűnbánatnál kell elkezdni. Aztán imádságra kell buzdítani, hitből eredő könyörgésre. Így vesszük ki Isten kezéből ostorát. Ilyen buzgó imádkozásra a szükség is kényszerít, mert a török az ördög szolgálja, nemcsak karddal öli az embereket, hanem a keresztyén hitet is pusztítja*”.

Az *Intés imádkozásra a török ellen* című iratban pedig a genuin lutheri „ellentétes látszat alatt” tanítás ragadható meg:

„*A török is mester, arra tanít, hogy Istent féljük és imádjuk, különben egészen elrothadnánk bűneinkben. 'Ha tehát segíteni akarunk magunkon, bánjuk meg bűneinket és tegyük jóvá a gonoszságokat...' Az az örökös kiabálás, hogy a török rettenetes zsarnok, nem segít semmit.*”

Az *Alkorán cáfolata* című iratában így ír Luther: „*Teljesen kétségbeestem azok felől – írja, – akik a török ellen akarnak küzdeni, és mégis gyalázatosságokkal, erkölcstelenségekkel és mindenféle hibával terhelten gonoszabbak maguknál a törököknél, – mint aki tudom, hogy Isten nem fog adni s nem is adhat szerencsét ott, ahol ilyenek harcolnak érettünk*”.

Azt hiszem, a mai válságos időkre is csak ebben szellemben lehet tekinteni. A fenyegető veszély nem az egyik vagy másik oldal melletti kritikátlan politikai állásfoglalásokra, hanem az Isten igéjén való tájékozódásra és megtérésre kötelezi a keresztyén embert.

Remeknek érzem Sólyom Jenő összegző értékelését a török kérdésben megszólaló Lutherről: „*Nyilatkozatai tehát nem egy politikus kijelentései voltak, mint ahogy tudatosan elszakította magát minden politikától. A török-kérdésben is teológus maradt, míg viszont a pápaság magatartását a török vésszel szemben nagy mértékben irányították politikai megfontolások...*”

Nekünk sem politikusi kijelentéseket kell tennünk vagy azokat visszhangoznunk. Mi más mezőben mozgunk. A mi feladatunk Isten igéjének értelmezése és az evangélium hirdetése.

Köszönöm munkatársaim, az egyházkerület tisztségviselőinek, köztük elnöktársamnak és a püspökhelyettesnek, valamint minden testvéremnek az imádságot támogatást. Legyen áldás egyházkerületünk további életén. Kérem jelentésem elfogadását.